

Відносини НАТО – Росія

У відносинах з Росією НАТО керується подвійним підходом, а саме: поєднання періодичного, цілеспрямованого і значущого діалогу та потужної позиції у галузі стримування і оборони. З 2014 року практичне співробітництво між НАТО і Росією призупинено через її незаконну та нелегітимну анексію українського Криму. Канали політичного і військового зв'язку залишаються відкритими.

Віхи у розвитку відносин

- Відносини НАТО – Росія почали розвиватися після завершення холодної війни та розпаду Радянського Союзу, коли Росія вступила до Ради північноатлантичного співробітництва (1991 рік) НАТО, а у 1997 році стала членом Ради євроатлантичного партнерства.
- Практичну співпрацю було розпочато у 1994 році із приєднанням Росії до програми НАТО «Партнерство заради миру» та втягненням російських миротворців до складу місій з підтримання миру під проводом НАТО на західних Балканах наприкінці 1990-х рр.
- Основоположний акт НАТО – Росія від 1997 року забезпечив офіційну основу для розвитку двосторонніх відносин, включаючи створення Постійної спільної ради НАТО – Росія (ПСР) як форуму для консультацій та співробітництва.
- Росія заморозила відносини з НАТО через розбіжності щодо косовської кризи у 1999 році. Втім, після завершення військово-повітряної операції НАТО у Косові, заходи співробітництва та засідання ПСР було відновлено, причому Росія навіть долучилася до миротворчих сил КФОР під проводом НАТО у Косові.
- У 2002 році діалог та співпраця набули подальшого поштовху, коли на заміну ПСР було створено [Раду НАТО – Росія](#) (РНР), яка мала стати форумом для консультацій з поточних питань безпеки та спрямовувати практичне співробітництво з широкого кола галузей.
- У 1998 році Росія започаткувала дипломатичну Місію при НАТО. У 2001 році було відкрито Інформаційне бюро НАТО у Москві як основний канал поширення інформації про НАТО в Росії, а у 2002 році створено Місію військового зв'язку НАТО з метою забезпечення безпосередніх контактів між Військовим комітетом НАТО у Брюсселі та Міністерством оборони Російської Федерації.
- Військові дії Росії проти Грузії у серпні 2008 року стали приводом для призупинення офіційних засідань РНР і співпраці в окремих галузях аж до весни 2009 року. Держави-члени НАТО продовжують закликати Росію відмовитися від визнання незалежності грузинських регіонів Абхазії та Південної Осетії.
- З квітня 2014 року внаслідок військового вторгнення і агресії Росії проти України та незаконної і нелегітимної анексії Росією Криму, які держави-члени Альянсу засуджують у найсуворіший спосіб, було призупинено усіляке практичне цивільне і військове співробітництво з Росією під егідою РНР.
- У зв'язку з замахом із застосуванням нервово-паралітичної речовини військового класу у Солсбері в березні 2018 року максимальну чисельність персоналу Місії Російської Федерації при НАТО було скорочено з 30 до 20 осіб.
- У жовтні 2021 року НАТО позбавила акредитації ще вісьмох співробітників Місії Росії при НАТО, які були неоголошеними офіцерами російської розвідки, та вирішила скоротити кількість акредитованих російських дипломатів. Дане рішення ухвалено, виходячи з розвідувальних даних.
- Теж у жовтні 2021 року, Росія вирішила призупинити роботу своєї дипломатичної Місії при НАТО та зажадала закриття Інформаційного бюро НАТО у Москві і призупинення роботи Місії військового зв'язку НАТО у Москві. НАТО шкодує з приводу цього рішення, але політика Альянсу щодо Росії залишається послідовною, а саме: зміцнення власної системи стримування і оборони, водночас зберігаючи відкритість діалогу.
- У грудні 2021 року російський уряд запропонував НАТО та Сполученим Штатам Америки укласти юридично зобов'язуючий договір, згідно з яким від НАТО вимагалось перекроїти європейську архітектуру безпеки, а саме: не розширюватися далі на схід, а також заборонити Альянсу розміщувати військові сили або озброєння у державах-членах, які вступили до НАТО після 1997 року.
- Рада НАТО – Росія (РНР) і надалі є вагомим форумом для ведення діалогу, причому з 2016 року (коли відбулося її перше засідання після перерви, спричиненої військовим вторгненням Росії в Україну) вона засідала одинадцять разів. Останнє засідання РНР відбулося 12 січня 2022 року. Держави-члени Альянсу і представники Росії обговорили нарощування Росією військової сили в Україні та на її кордонах, а також запропонований Росією безпековий договір, який суперечить політиці відкритих дверей НАТО. Держави-члени НАТО одностайно чітко заявили про те, що Альянс не поступиться основоположним принципом європейської безпеки і колективної безпеки Альянсу, а Генеральний секретар НАТО запропонував Росії провести низку зустрічей з метою обговорення обоюдопільних занепокоєнь у сфері безпеки таких, як контроль над озброєннями, роззброєння, запобігання поширенню зброї масового знищення і підвищення прозорості військових навчань.



Засідання Ради НАТО – Росія 12 січня 2022 року

Реакція на російсько-український конфлікт

Внаслідок незаконної і нелегітимної анексії Криму Росією у березні 2014 року держави-члени Альянсу призупинили усілякі заходи практичного цивільного і військового співробітництва та зажадали від Росії дотримання норм міжнародного права і її міжнародних обов'язків і зобов'язань. До того ж вони закликали Росію покласти край нелегітимній окупації Криму, утриматися від агресивних дій проти України, зупинити потік

зброї, техніки, людей і грошей через кордон на підтримку сепаратистів на сході України, а також припинити розпалювати напруженість уздовж кордону й безпосередньо на території України. НАТО не визнає і ніколи в майбутньому не визнає незаконну і нелегітимну анексію Криму Росією.

У відповідь на нарощування російської військової присутності в Україні і навколо неї, чисельність якої станом на початок 2022 року сягнула понад ста тисяч військовослужбовців у бойовій готовності із додатковими силами у складі 30 тисяч військовослужбовців, розміщених у Білорусі, держави-члени НАТО збільшили військову присутність у центральній, східній та південно-східній частині Альянсу, а також підвищили боєздатність Сил швидкого реагування НАТО.

Втім, канали політичного і військового зв'язку залишаються відкритими, причому країни-члени Альянсу неухильно підтримують врегулювання конфлікту на сході України мирними дипломатичними засобами, як, наприклад, реалізація Мінських домовленостей. Росія несе особливу відповідальність в цьому сенсі. У [квітні](#) та [грудні](#) 2021 року, у світлі нарощування Росією військової присутності на території та на кордонах України, держави-члени Альянсу закликали її припинити провокації та негайно забезпечити деескалацію напруженості навколо України та в незаконно анексованому Криму.

Ширші занепокоєння щодо поведінки Росії

Стурбованість НАТО щодо поведінки Росії не обмежується Україною. Держави-члени Альянсу продовжують висловлювати підтримку територіальної цілісності Грузії і Республіки Молдова у межах міжнародно визнаних кордонів і закликають Росію вивести військові формування, які розміщуються на території усіх цих трьох держав без їхньої згоди. Військову діяльність Росії було істотно активізовано, насамперед на кордонах Альянсу. Через таку поведінку Росії євроатлантичне середовище безпеки стає нестабільнішим і менш передбачуваним. Йдеться, зокрема, про розгортання військ поблизу кордонів НАТО, проведення великомасштабних тренувань і неоголошених військових навчань, а також порушення повітряного простору країн Альянсу. Окрім цього, Росія підриває євроатлантичну безпеку і стабільність, вдаючись до гібридних заходів, зокрема, намагань втручання у виборчий процес в іноземних державах, широкомасштабних кампаній дезінформації і зловмисних дій у кіберпросторі.

Особливо серйозні занепокоєння та засудження викликали такі факти, як причетність Росії до трагічного інциденту, внаслідок якого 17 липня 2014 року був [збитий пасажирський літак рейсу МН17](#); діяльність оперативників російських спецслужб, яка спричинила вибухи на складах боєприпасів у [Врбетицях](#) у 2014 році; військове втручання й істотна військова присутність Росії у Сирії; невинуватене застосування військової сили проти українських кораблів та їх екіпажу в районі [Азовського моря та Керченської протоки](#) у листопаді 2018 року; зведення Росією мосту через Керченську протоку; причетність Росії до інциденту у Солсбері із застосуванням нервово-паралітичної речовини військового класу у березні 2018 року; причетність Росії до замаху на російського опозиціонера [Олексія Навального](#) із застосуванням нервово-паралітичної речовини 4 вересня 2020 року, а також її бездумне і безвідповідальне [випробування протисупутникової ракети](#) 15 листопада 2021 року.

До цих занепокоєнь слід додати регулярні порушення, невиконання або обхід Росією багатьох з її обов'язків і зобов'язань у царині контролю над озброєннями і заходів зміцнення довіри і безпеки. Країни-члени Альянсу вже давно непокоїть вибіркове виконання Росією Віденського документа та Угоди про відкрите небо, її давнє невиконання Договору про звичайні збройні сили в Європі (ДЗЗСЄ), а також порушення нею [Договору про ліквідацію ракет середньої і малої дальності \(РСМД\)](#), адже такі дії підривають євроатлантичну безпеку. Країни-члени Альянсу неодноразово закликали Росію знову почати цілковитого дотримуватися Договору про відкрите небо, і у червні 2021 року висловили глибокий жаль з приводу її рішення вийти з Договору замість того, щоб відновити його цілковите виконання. Вихід Росії з Договору офіційно набув чинності 18 грудня 2021 року.

Тоді як НАТО залишається відданою своїм міжнародним зобов'язанням, Росія діяла всупереч цінностям, принципам та зобов'язанням, що підкріплюють партнерство НАТО – Росія. Росія підірвала довіру, на якій ґрунтується наше співробітництво, та кинула виклик основоположним принципам глобальної та євроатлантичної архітектури безпеки. Втім, канали політичного і військового зв'язку залишаються відкритими з метою забезпечення обміну інформацією з питань, що становлять обопільний інтерес та викликають занепокоєння, усунення непорозумінь і поліпшення передбачуваності.

Держави-члени Альянсу, як завжди, переконані у тому, що партнерство між НАТО і Росією, засноване на повазі до норм міжнародного права, мало б стратегічне значення. Вони, як і раніше, прагнуть розвивати конструктивні відносини співпраці з Росією, включаючи заходи зміцнення взаємної довіри і прозорості, а також сприяючи взаємному розумінню позицій НАТО і Росії щодо нестратегічних ядерних сил в Європі, виходячи із спільних занепокоєнь та інтересів у галузі безпеки в такій Європі, де кожна країна могла б вільно обирати своє майбутнє. Вони шкодують з приводу того, що нині необхідні для цього умови відсутні. На Брюссельському саміті у червні 2021 року лідери держав-членів Альянсу знову підтвердили, що нормалізація відносин є можливою лише у разі, якщо Росія продемонструє дотримання нею норм міжнародного права та її міжнародних обов'язків і зобов'язань.

Управління громадської дипломатії НАТО - служба преси та ЗМІ

Тел.: +32(0)2 707 5041

Ел. адреса: moc@hq.nato.int

Слідуйте за нами: [@natopress](#)

www.nato.int